ОИЛА ҲУҚУҚИ

02 / 10

Никоҳ тушунчаси, уни тузиш тартиби ва шартлари

Норма, вазият ва ҳуқуқий ечим

Ўзбекистон Республикаси Оила кодекси асосида

Мавзу режаси

01 **Никоҳ тушунчаси ва ҳуқуқий аҳамияти**

02 Тузиш тартиби ва мажбурий шартлар

03 Алоҳида ҳолатларда никоҳни қайд этиш

МУҲОКАМА

Тўй бўлди, никоҳ қайд этилмади

Жуфтлик уч йилдан бери бирга яшайди ва тўй ўтказган.

Улар ўзларини расмий эр-хотин деб ҳисобламоқда.

Эр-хотинлик ҳуқуқлари қайси юридик фактдан бошланади?

Ўқув саволи, ОК 13, 18-моддалар

Никоҳнинг ҳуқуқий моҳияти

Никоҳ эркин розиликка асосланган, қонундаги тартибда қайд этиладиган оилавий иттифоқдир.

Давлат қайди эр-хотинлик мақомини вужудга келтиради.

Диний расм-русумнинг ўзи ҳуқуқий никоҳ мақомини бермайди.

Ҳуқуқ ва мажбуриятлар бошланиши

ФҲДЁ органида қайд этилган пайтдан эр-хотиннинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари вужудга келади.

Тўй санаси, бирга яшаш бошланган кун ва қайд санаси бир хил бўлмаслиги мумкин.

Мулкий низода саналарни аниқлаш муҳим.

Ихтиёрий розилик

Бўлажак эр-хотин розилигини эркин ифода этиш қобилиятига эга бўлиши керак.

Ота-она розилиги никоҳланувчининг розилиги ўрнини босмайди.

Мажбурлаш никоҳ тузишнинг қонуний шартига зид.

Никоҳ ёши

Эркаклар ва аёллар учун умумий никоҳ ёши 18 ёш.

Алоҳида ҳолларда ҳоким ёшни кўпи билан бир йилга камайтириши мумкин.

Ҳомиладорлик ёшнинг автоматик камайишини англатмайди.

Ёшни камайтириш тартиби

Никоҳланувчиларнинг илтимоси ва узрли сабаб баҳоланади.

Қарорни никоҳ қайд этиладиган жойдаги туман ёки шаҳар ҳокими қабул қилади.

Ариза берилган куни қайд этиш билан никоҳ ёшини камайтиришни адаштирманг.

Никоҳга монеликлар

Амалдаги бошқа рўйхатдан ўтган никоҳнинг мавжудлиги.

Тўғри туташган қариндошлик, туғишган ва ўгай ака-ука ёки опа-сингиллик, фарзандлик муносабати.

Қонунда кўрсатилган сабаб билан суд белгилаган муомалага лаёқатсизлик.

Тиббий кўрик

Давлат соғлиқни сақлаш муассасаларида бепул тиббий кўрик назарда тутилган.

50 ёшдан ошган шахслар ва қонундаги алоҳида ҳолатларда кўрик розилик асосида ўтказилади.

Кўрик никоҳга эркин розилик талабини алмаштирмайди.

Умумий қайд тартиби

Никоҳланувчилар ФҲДЁ органига ариза беради.

Умумий қоида бўйича никоҳ бир ой ўтгач, уларнинг шахсий иштирокида қайд этилади.

Шахс ва никоҳга монелик йўқлигига оид маълумотлар текширилади.

Бир ойлик муддатнинг истиснолари

Узрли сабаб бўлса, ФҲДЁ бир ой ўтмасидан никоҳ тузишга рухсат бериши мумкин.

Ҳомиладорлик, бола туғилиши ёки бир тараф касаллиги каби алоҳида ҳолатда қайд ариза куни амалга оширилиши мумкин.

Асос тасдиқловчи ҳужжат билан баҳоланади.

Шахсий иштирок ва махсус жой

Никоҳ шахсан иштирок этишни талаб қилади.

Касаллик сабабли идорага келолмаслик махсус тартибни текширишни тақозо этади.

Ишончнома билан вакил юбориш эркин розиликни шахсан билдириш ўрнини босмайди.

Рад этиш устидан шикоят

ФҲДЁ рад жавобининг аниқ ҳуқуқий асоси сўралади.

Қонунда никоҳни рўйхатга олиш рад этилганда судга ёки юқори органга шикоят қилиш имкони бор.

Сабаб, ҳужжат ва талаб бир-бирига боғланиши лозим.

Кейс: 17 ёш ва ҳомиладорлик

17 ёшли қиз ва 20 ёшли йигит ариза берди.

Тиббий ҳужжат ҳомиладорликни тасдиқлайди.

ФҲДЁ ёшни ўзи камайтириб, шу куни никоҳни қайд эта оладими?

Кейс ечими: икки мустақил масала

01 **Ёшни камайтириш учун ваколатли ҳоким қарори талаб қилинади.**

02 Шундан кейин ариза куни қайд этишнинг асоси алоҳида баҳоланади.

03 Ҳомиладорлик мавжудлиги никоҳга эркин розиликни бекор қилмайди.

Кейс: аввалги никоҳ

Эр-хотин алоҳида яшайди, лекин никоҳдан ажралганлик қайди йўқ.

Эр бошқа шахс билан никоҳ қайд этмоқчи.

«Амалда оила йўқ» деган важ етарлими?

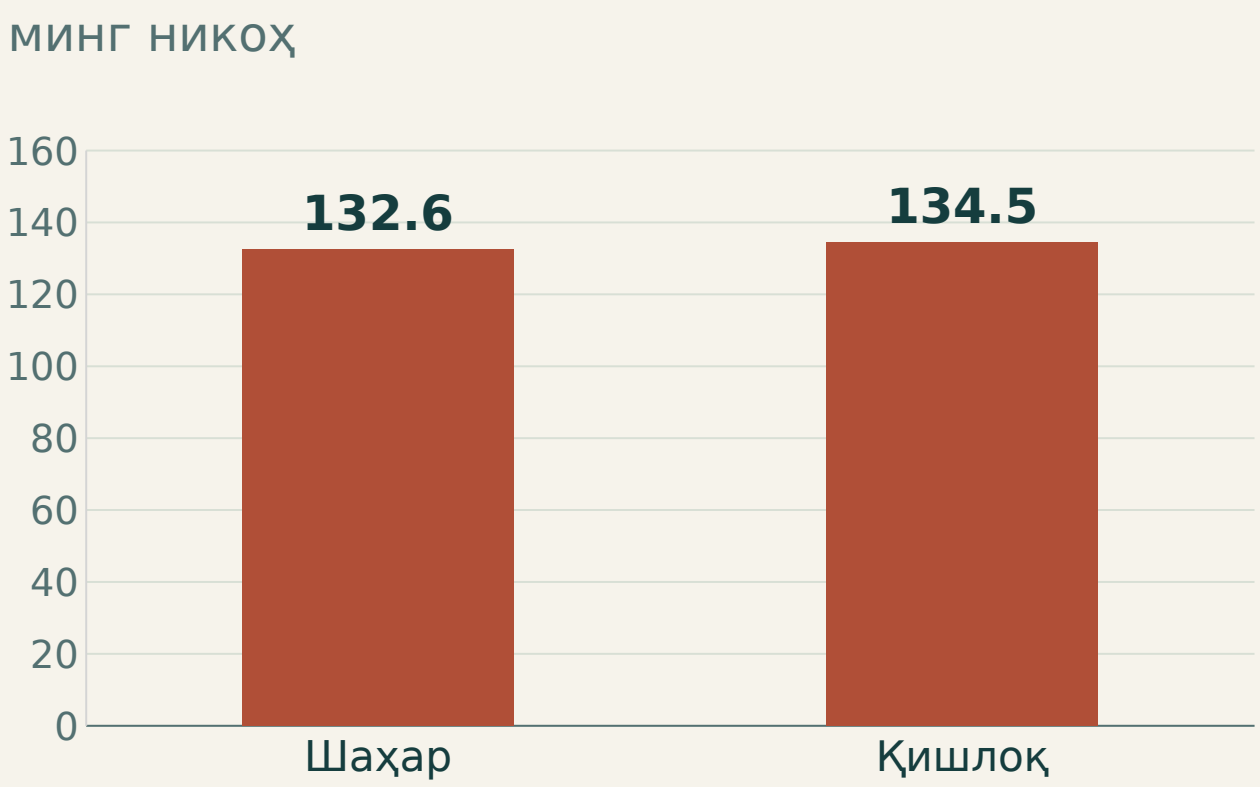
Кейс ечими: расмий мақом

01 **Алоҳида яшаш рўйхатга олинган никоҳни ўз-ўзидан тугатмайди.**

02 Амалдаги никоҳ янги никоҳга монелик қилади.

03 Аввалги никоҳнинг қонуний тугатилганлиги тегишли қайд билан аниқланади.

Никоҳлар: шаҳар ва қишлоқ

2025 йилда шаҳарларда 132,6 минг, қишлоқларда 134,5 минг никоҳ қайд этилган.

Бу сонлар никоҳнинг мустаҳкамлиги ёки оила сифатига баҳо бермайди.

Тартиб ҳар икки ҳудудда қонун билан белгиланади.

Миллий статистика қўмитаси, 2025 йил

Амалий муаммо: ҳужжатлар фарқи

Паспортдаги фамилия аввалги никоҳ гувоҳномасидан фарқ қилади.

Ариза қабул қилишдан олдин қайси боғловчи ҳужжатлар текширилади?

Фамилия ўзгариши, аввалги никоҳ мақоми ва шахсни тасдиқлашни ажратинг.

Тезкор текширув

1. Тўй ўтказиш никоҳни давлат рўйхатидан ўтказишга тенгми?

2. 18 ёш эркак ва аёлга бир хил татбиқ этиладими?

3. Ҳомиладорликда шахсий розилик талаб этилмайдими?

Жавоблар ва эслаб қолиш

01 **Йўқ. Давлат қайди юридик аҳамиятга эга.**

02 Ҳа. Умумий никоҳ ёши ҳар иккиси учун 18 ёш.

03 Талаб этилади. Алоҳида ҳолат розиликни алмаштирмайди.

Манбалар ва мустақил ўқиш

Оила кодекси. Амалдаги матн 20.10.2026 ҳолатига текширилган. lex.uz/acts/104720

Ф.М. Отахўжаев, Ш.Р. Юлдашева. Оила ҳуқуқи. Тошкент, 2013. V боб, 55–78-бетлар.

ФҲДЁ қоидалари: Вазирлар Маҳкамасининг 20.10.2023 йилдаги 550-сон қарори. lex.uz/docs/6638940

Миллий статистика қўмитаси. Демографик ҳолат, 2025 йил якунлари. Эълон: 27.01.2026. stat.uz